

Täysistunto

Keskiviikko 21.6.2017 klo 13.59—0.32

5. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa

Valtioneuvoston selonteko VNS 5/2017 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 5/2017 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt päätetään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön UaVM 5/2017 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Ulkoasiainvaliokunnan varapuheenjohtajan esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Ryhmäpuheenvuorokierrosta ei ole. Puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittelee, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia.

Keskustelu

19.01 **Pertti Salolainen kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Me emme täällä Suomessa elä missään umpiossa, vaan ulkopuoliset tapahtumat vaikuttavat meihin, valitettavasti joskus myöskin kovin ikävällä tavalla. Eräs esimerkkihän tästä oli juuri se, että Temppeliaukion kirkkoon — suurin piirtein 100 metrin päähän tästä — tuli terroristiuhkailmoitus, ja siitä sitten seurasivat tietyt toimenpiteet.

Tämä Isilin toiminta muodostaa edelleen merkittävän uhan kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle. Vaikka Isilin asema on kuluneen vuoden aikana heikentynyt ja esimerkiksi Irakissa järjestön hallussa arvioidaan olevan enää noin 7 prosenttia maan pinta-alasta, on järjestön toiminnan kukistamiseen edelleen satsattava merkittävästi. Ulkoasiainvaliokunta pitääkin perusteltuna Suomen osallistumisen jatkamista kansainväliseen Isilin vastaiseen koalitioon antamalla tähän OIR-operaatioon ja sen puitteisiin turvallisuussektorin koulutusta Irakissa. Osallistumisen jatkaminen on tärkeää, sillä lyhyellä tähtäimellä Irakin vakauttamisen keskeinen edellytys on maan turvallisuustilanteen parantaminen ja Isilin kukistaminen.

Pitemmällä tähtäimellä ulkoasiainvaliokunta pitää todennäköisenä, että Isilin aseman heikentyminen jatkuu ja sen toiminnan painopiste tulee siirtymään yhä enemmän terroristien iskujen toteuttamiseen mahdollisimman laajalla alueella, myös Euroopassa, ja tätä vasten pitää olla myös omat toimintasuunnitelmat meillä täällä Suomessa olemassa. Äskeiset tapahtumathan ovat osoittaneet, että meillä myöskin on valmiuksia kohdata näitä uusia haasteita.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

Arvoisa puhemies! Suomen on tarkoitus jatkaa osallistumista siis tähän OIR-operaatioon noin 100 sotilaalla 1.9. alkaen vuoden 18 loppuun asti. Tarkoitus on kehittää toimintamallia koulutustoimintapainotteiseksi, mikä kuitenkin pitää sisällään myös turvallisuusviranomaisten neuvonantoa.

Jatkossa Suomen koulutustoiminta on tarkoitus ulottaa myös muihin kuin peshmerga-joukkoihin. Tähän laajentamiseen liittyen ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä rajausta, jonka mukaan koulutusta ei anneta puolisotilaallisille joukoille, joihin voi kuulua niin sanottuja šiiamilitiaryhmiä.

Lisäksi ulkoasiainvaliokunta painottaa, että OIR-operaatio on edelleen olosuhteista johtuen korkean uhkatason operaatio. Varsinkin nyt, kun suomalaisten operaatioon osallistumisen luonne muuttuu liikkuvammaksi ja operaation toiminta-alue laajenee, voi suomalaisiin joukkoihin kohdistua uusi riskitaso, ja se voi kasvaa, sillä Isilin hallussa on edelleen alueita Irakin pohjoisosissa ja lisäksi niiden ulkopuolella järjestö kykenee toteuttamaan terrori-iskuja. Vaikka Kurdistanin aluehallinnon kontrolloimilla alueilla uhkataso on säilynyt varsin matalana, on uhkataso muualla Pohjois-Irakissa kohonnut ja Mosulissa se on äärettömän korkea. Toiminnan painopisteen suuntautuessa liikkuvien koulutusryhmien toimintaan voivat kouluttajaryhmät altistua itsemurhaiskuille, tienvarsimmeille ja miinoille sekä suoran ja epäsuoran tulen käytölle. On tärkeää, että Puolustusvoimat arvioivat jatkuvasti omasuojan riittävyyttä operaatioalueen olosuhteissa ja raportoivat havainnoistaan relevanteille tahoille.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta pitää myönteisenä, että suomalaisen kriisinhallintajoukon antama koulutus OIR-operaation puitteissa on ollut jo nyt tuloksellista ja suomalainen koulutustapa on saanut koulutettavilta hyvää palautetta. Toistaiseksi Irakin Kurdistanin peshmerga-joukkoja on koulutettu yhteistoiminnassa Norjan, Hollannin ja Ison-Britannian joukkojen kanssa.

Ulkoasiainvaliokunta myös korostaa, että toiminta vaativissa monikansallisissa operaatioissa ja ympäristöissä hyödyttää myös kotimaan puolustusta. Se muun muassa tarjoaa mahdollisuuden kaluston ja toimintatapojen testaamiseen tavalla, joka ei olisi mahdollista kotimaassa. Lisäksi suomalaista asevelvollisten kouluttamiseen liittyvää osaamista voidaan asiantuntija-arvion mukaan hyödyntää tässä operaatiossa poikkeuksellisen tehokkaasti.

Valiokunta painottaa, että Irakin pidemmän tähtäimen kehityksen ja kestäväen vakauttamisen turvaamiseksi maan kansallisen sovintoprosessin ja jälleenrakennuksen edellytysten on noustava keskiöön. Ilman toimivaa demokratiaa ja taloutta sekä hyvää hallintoa ja ihmisoikeuksien kunnioitusta ei päästä kiinni niihin syihin, joista Isilin kannatus on lähtenyt liikkeelle. Suomen onkin hyvin laaja-alaisesti osallistuttava erilaisiin eheyttäviin toimenpiteisiin irakilaisessa yhteiskunnassa.

19.06 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät ministerit ja hyvät edustajakollegat! Ulkoasiainvaliokunnan varapuheenjohtaja, edustaja Salolainen kävi varsin laajasti läpi tätä ulkoasiainvaliokunnan näkökulmasta.

Myös me puolustusvaliokunnassa käsitelimme tätä perusteellisesti, niin kuin edelliselläkin kerralla, kun vastaavaan koulutusoperaatioon osallistumisesta päätettiin. Tällä nyt käsitellyssä olevalla päätöksellä päätetään jatkaa tätä Irakin koulutusoperaatiota, OIR:ää, Irakissa noin sadan sotilaan vahvuudella ensi vuoden eli vuoden 2018 loppuun asti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

Tämä on osa terrorismin vastaista taistelua, joka on ollut varsin tuloksekasta, mikä on tullut esille valiokunnan kuulemisissa laajasti. Daeshin, Isilin, Isisin hallussa on enää tuo vajaa 7 prosenttia Irakin pinta-alasta, mutta, niin kuin tässä edellä ulkoasiainvaliokunnan varapuheenjohtaja toi esille, tämä terroristien ajaminen nurkkaan entistä tiukemmin on aiheuttanut ja tulee varmasti aiheuttamaan entistä enempi myös terrorismiuhkan nousua kaikissa länsimaissa. Eli nurkkaan ajettut terroristit ryhtyvät tekemään iskuja sitten yhä helpommin niissä paikoissa, missä siihen mahdollisuuksia tulee.

Tietysti on huoli myös Mosulin alueen humanitäärisestä kriisistä. Tällä alueella on merkittävästi, jopa 11 miljoonaa ihmistä humanitäärisen avun tarpeessa kaiken kaikkiaan. Silloin on tietysti tärkeää, että pystyttäisiin vakauttamaan sitä tilannetta pidemmällekin, niin että siellä pystyttäisiin asumaan myös tulevaisuudessa turvallisemmin.

Uhka-arvioita on korotettu niin Suomessa kuin Euroopassa monessa muussakin maassa, ja täytyy toivoa, että näissä toimenpiteissä myös edetään määrätietoisesti. On edelleen tiettyjä asioita, jotka Suomessa vaativat mielestäni tiukennuksia, esimerkiksi näiden vierastaistelijoiden palaaminen Suomeen. En itse sitä ymmärrä, että me annamme heidän palata tänne ja itse asiassa elää vielä ihan vapaata elämää. Ja ihan henkilökohtaisena omana mielipiteenäni: en myöskään ymmärrä sitä, että meiltä edelleen esimerkiksi Kela-korvauksia maksetaan näille vierastaistelijoiden, jotka osallistuvat terroristijärjestö Daeshin toimintaan. Pitäisi löytyä keino puuttua tämäntyyppiseen tilanteeseen. Näihin muut Euroopan maat ovat puuttuneet. Se on osittain jopa terrorismin rahoittamiseen verrattavaa toimintaa, kun heille näitä avustuksia maksetaan siitä huolimatta, että he ovat liittyneet tällaiseen terroristijärjestöön.

Tällä OIR-operaatiolla ei ole siis varsinaista YK-mandaattia, mutta se tukeutuu siis YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan ja Irakin hallituksen suostumukseen ja pyyntöön, kuten myös tämä meidän sotilaidemme voimankäyttö ja myös oma turva siellä. Tässä kansainvälisessä koalitiossa on tällä hetkellä kaiken kaikkiaan 68 jäsentä, mukaan lukien kaikki EU-maat ja myös Pohjoismaat.

Riskiarviota on myös puolustusvaliokunnassa käsitelty laajemmin. Tämä on korkean uhkatason operaatio. Ja kun koulutustoiminnan painopiste on operaation edetessä siirtynyt ja tulee suuntautumaan entistä enempi näiden etenevien eli liikkuvien koulutusryhmien toimintaan, niin silloin myös mahdollisuus ja altistuminen esimerkiksi itsemurhaiskuille, tienvarsipommeille, miinoille sekä suoran ja epäsuoran tulen käytölle korostuu. Sen takia omasuojan riittävyyttä pitää seurata koko ajan.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi näistä operaation hyödyistä kansalliselle puolustukselle: Toisaalta tuntuu vähän epämiellyttävältä edes pohtia tällaista kysymystä sen takia, että tietysti tässä päätehtävä on se, että pystyttäisiin tällä alueella vakauttamaan tilannetta, mutta valiokunnan saaman selvityksen mukaan tällä on ollut myönteisiä vaikutuksia — niin kuin koulutus- ja neuvontatoiminnan operaatioilla muutenkin — meidän maamme omalle puolustukselle. Ja kun meidän järjestelmämme perustuu asevelvollisuusarmeijaan, meillä on myös ollut ehkä palkka-armeijoita enempi annettavaa tämäntyyppisissä hankkeissa. Asiantuntijat toivat puolustusvaliokunnassa esiin myös sen, että toiminta vaativissa monikansallisissa ympäristöissä hyödyttää siis myös kotimaan puolustusta. [Puhemies koputtaa] Suomalaisjoukoilla on mahdollisuus testata kalustoa ja toimintatapoja tavalla, jota ei ole mahdollista kotimaassa tehdä. Puolustusvaliokunta toteaa omassa lausunnossaan, että Suomi on ollut aikaisemmin mukana tarjoamassa koulutustukea esimerkiksi Afganistanissa, Malissa ja Somaliassa ja Irakin koulutusoperaatio rinnastuu valiokunnan saa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

man selvityksen mukaan parhaiten juuri tähän Malin ja Afganistanin operaatioissa annettuun koulutukseen.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että meillä myös tuo vakuutusturva on nykyään kunnossa. Meidän on syytä olla muiden länsimaiden kanssa mukana tässä terrorismin vastaisessa taistelussa.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Soini, enintään 5 minuuttia.

19.13 Ulkoasiainministeri Timo Soini: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän ulkoasiainvaliokuntaa mietinnöstä sekä puolustusvaliokuntaa lausunnosta, niissä on esitetty arvokkaita näkemyksiä Suomen turvallisuussektorin koulutustoiminnasta Irakissa.

Tulemme luonnollisesti vastaamaan muun muassa siihen pyyntöön, että eduskuntaa pidetään informoituna koulutusoperaatioon osallistumisen edistymisestä sekä siihen liittyvistä kysymyksistä, kuten koulutuksen maantieteellisestä sijainnista.

No miksi on tärkeää, että Suomi on mukana Irakin koulutusoperaatiossa? Kuten ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, Suomen on tärkeää osallistua kansainväliseen Isilin vastaiseen toimintaan, koska järjestön toiminta muodostaa uhan paitsi kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle myös suoraan Euroopalle ja Suomelle. Tästä olemme saaneet uusia valitettavia muistutuksia eri puolilla Eurooppaa. Suomen terrorismin uhkaku- van tekijöistä Isiliin kytkeytyvien henkilöiden ja verkostojen vaikutus on edelleen merkittävin. Suomen velvollisuus on kansallisten torjuntatoimien ohella osallistua yhteisin ponnistuksin Isilin vastaiseen toimintaan. Osallistumattomuus ei ole vaihtoehto. Kuten kriisinhallinnalla yleisimminkin, voidaan tällä Irakin turvallisuussektorin kehittämiseen tähtä- vällä yhteistyöllä parantaa ihmisten elämää kohdemaassa ja samalla vahvistaa turvallisuutta Suomessa. Tässä yhdistyy kansallinen etumme pyrkimykseen rakentaa oi- keudenmukaisempi ja vakaampi maailma.

Arvoisa puhemies! Miten olemme sitten onnistuneet edistämään Isilin vastaista toimin- ta Irakissa? Ulkoasiainvaliokunta korostaa, että Suomen toiminnan Irakin vakauttamisen tukemiseksi tulee olla mahdollisimman kokonaisvaltaista. Isilin vastainen koalitio on erin- omainen esimerkki moninaisesta yhteistyöstä kansainvälisellä tasolla. Yhteistyö kattaa so- tilaallisen toiminnan, vakauttamistoimet, vierastaistelijakysymykset sekä viestintä- ja ra- hoituskysymykset. Suomi on alusta alkaen eri hallinnonalojen yhteistyöllä osallistunut Isi- lin vastaiseen toimintaan. Olemme keskittyneet alueille, joissa meillä on erityisosaamista ja annettavaa.

Puolustusvoimat on kouluttanut Irakin turvallisuussektoria. Oikeusministeriö ja sisämi- nisteriö ovat tehneet tiivistä yhteistyötä vierastaistelijakysymyksissä. Tuorein esimerkki yhteistyöstä sisäministeriön hallinnonalalla on pyrkimys osallistua Irakin poliisikoulutuk- sen kehittämiseen. Konkreettiset poliisikoulutuksen valmistelut alkoivat toissa viikolla Ba- gdadissa koalition poliisikomponenttia johtavan Italian kanssa.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen antama tuki Isilin vastaisessa toiminnassa on kiitettä- vän monipuolista. Annamme myös kehitysyhteistyö- ja humanitaarista apua. Tämä sisäl- tää tukea Isililtä vapautettujen alueiden vakauttamiseksi sekä miinojen raivausta. Olemme saaneet paljon myönteistä palautetta antamastamme koulutuksesta sekä tuestamme ylei- semmin. Suomi on lisäksi vahvasti tukenut ajatusta, että EU osallistuisi Irakin turvallisuus- sektorin uudistamiseen. On hyvin tärkeää, että tätä tehdään, koska muuten on vaarassa käydä niin, että vaikka Isililtä voitetaan alueita, mutta ei synny rakenteita, korruptoituma-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

tonta hallintoa, korruptoitumatonta poliisia, niin aika pian luisumme siihen kamalaan tilanteeseen uudestaan. Sen takia on äärimmäisen tärkeää olla tässä mukana.

Arvoisa puhemies! Isilin vastainen koalitio on ennennäkemättömän laaja, sen jäsenmäärä on hiljattain kasvanut 70:een. Koalition toiminta on myös poikkeuksellisen kokonaisvaltaista. [Puhemies koputtaa]

Terrorismi on valitettavasti turvallisuushuoli Euroopassa, ja se koskee meitä kaikkia. Arvoisa kollegat, osallistumattomuus ei ole vaihtoehto. On tärkeää, että myös Suomi osallistuu terrorismin kukistamiseen.

19.18 Pertti Salolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On erittäin arvokasta, että ministeri on täällä osallistumassa tähän keskusteluun. Kysyisinkin häneltä, kun nyt on todennäköistä, että siellä alkaa olla Isilillä tilanne, että se on nurkkaan ajettu, ja sieltä alkaa valua sitä väkeä Eurooppaan ja todennäköisesti jonkun verran Suomeenkin: onko meillä Suomessa nyt riittävät valmiudet ottaa sellaisia toimia käyttöön, että tämä pysyisi hallinnassa? On nimittäin niin, että esimerkiksi suojelupoliisi joutuu jo seuraamaan 350:tä sellaista henkilöä, joita ehkä voi epäillä siitä, että he ryhtyvät ikäviin toimiin täällä maassa. Tämä on uusi tilanne, kun näitä ehkä tulee lisää, niin onko jotain tiukempia toimia otettava käyttöön?

Puhemies Maria Lohela: Haluatteko vastata saman tien? [Timo Soini: Joo!]

19.19 Ulkoasiainministeri Timo Soini (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä on äärimmäisen olennainen asia. On nimittäin pelättävissä: Kun Isil kukistuu todennäköisesti sekä Mosulissa että Raqqassa, niin minne nämä henkilöt lähtevät? On hyvin oletettavaa, että he lähtevät lähtömaihinsa — ne, jotka ovat täältä lähteneet — ja he ovat silloin selvä turvallisuusriski myös meille.

Tässä on kyllä mietittävä radikaaleja keinoja, esimerkiksi sitä, että jos on osallistunut tällaiseen toimintaan, onko oikeutettu palaamaan. Missä raja menee? Se ei välttämättä mene siinä, onko tehnyt jonkun sotarikoksen, vaan sen pitäisi olla jo siinä, jos lähdet tieteen tahtoon osallistumaan terroristiseen toimintaan, ja tämä ikään kuin tulevaisuudessa laukaisi sen tekijän, että takaisin ei ole tulemista.

Mutta tähän meillä ei vielä ole lainsäädäntöä, ja sen takia tämä on semmoinen asia, jota pitää pohtia. Toivottavasti me vältymme Suomessa terrori-iskulta, mutta, niin kuin viime päivien tapahtumat osoittavat, [Puhemies koputtaa] mitään varmuutta siihen kyllä ei todellakaan voi antaa.

19.20 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan kiittää ulkoministeri Soinia siitä, että hän ottaa tämän asian näin tiukasti esille.

Meillähan on tehty monia toimenpiteitä — terroristijärjestön rahoittaminen ja kouluttaminen — mutta, niin kuin ministeri toi esille, tällainen terroristijärjestöön kuuluminen eli mukaan lähteminen, sinne matkustaminen, ei ole meillä tällä hetkellä rikos. On erikoista — meillä näitä kavereita noin parisenkymmentä kait on Suomeen palannut näistä 80 vierastaistelijasta, joita mieluummin itse kutsun terroristeiksi — että he voivat täällä jatkaa vapaana kulkemista ja meillä ennen muuta mietitään, miten heitä voitaisiin auttaa ja niin pois päin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

Mutta kyllä kysyisin ministeriltä myös: Kun joku EU-maa asettaa maahantulokiellon, niin miksi tällaiset henkilöt voivat sitten tulla toiseen EU-maahan? Eikö näissä pitäisi etsiä nyt sitä yhtenäisyyttä Euroopassakin? Kun yksi maa rajoittaa tai estää ja heillä on tieto, että tämä henkilö on turvallisuushuoli, niin tuntuu erikoiselta, että tällaisia henkilöitä on voinut matkustaa esimerkiksi Suomeen, kun heiltä joku toinen EU-maa on rajattu pois.

19.22 Ulkoasiainministeri Timo Soini (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä on asia, johonka en täysin osaa vastata, koska en tunne, mikä on eri maiden lainsäädäntö ja miten laki tähän suhtautuu.

Mutta kun me puhumme yhteisestä Euroopasta — varsinkin silloin kun ollaan Schengen-alueella, niin että meillä ei ole rajakontrollia — niin tämä, mitä edustaja Heinonen esittää, kuulostaa aika järkeenkäyvältä. Sitten tietysti jos on rajakontrollit ja muut, niin silloin meillä on mahdollisuus ikään kuin tarkistaa, ketkä liikkuvat ja miten liikkuvat, ja estää maahantulo, mutta milläpä estät siinä tilanteessa, jos on vapaa liikkuvuus.

Meidän yhteiskuntamme pitää tietysti pysyä vapaana ja välttää ylilyöntejä, mutta emme me myöskään voi jättää sellaisia aukkoja, joita terroristit ja ne ihmiset, jotka haluavat tuhota elämäntapamme, voivat käyttää hyväksi.

19.23 Maria Tolppanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri, haluaisin kysyä, kun nyt me tiedämme sen, että silloin, kun meillä on palautuspäätös ihmisistä, siinä hyvin usein tulee päätös saman tien siitä, että ei ole kahteen vuoteen mitään asiaa Schengen-alueelle, niin tiedätkö tai onko teillä mitään keinoa siihen, että silloin, jos tosiaanakin on kysymys näistä palaajista tänne, joita voisi terroristeiksi kutsua, saataisiin joku tällainen Schengen-yhteistyö aikaiseksi, koska sehän tavallaan on vähän samankaltainen asia kuin silloin, kun tulee pakkopalautukset?

19.23 Ulkoasiainministeri Timo Soini (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä on just semmoinen asia, joka EU-tasolla varmaan nyt täytyy selvittää, koska meillä on nyt erinäköisiä käytäntöjä eri EU-maiden kesken ja myös käsitykseni mukaan Schengen-alueiden kesken.

Kyllä mielestäni tilanteen pitää olla se, että jos ihminen tieteen tahtoon värväytyy sellaiseen organisaatioon kuin Daesh, Isis, on, niin kyllä sillä pitää olla seurauksensa. Tällä hetkellä tilanne on se, että jos he ovat syyllistyneet siellä sotarikoksiin, he joutuvat tuomiolle. Meillä on Suomessakin aika tuore tapaus, jossa syyte nostettiin, näyttöä ei ollut, vahva epäily oli. Oikeusvaltiossa tietysti täytyy toimia sen mukaan, mikä oikeuden päätös on, mutta siellä tapahtuu karmeita asioita, ja niistä on aika vaikea saada sitten näyttöä täälläpäin, kun ne ovat tapahtuneet tuhansia kilometrejä meiltä.

Mutta tämä on pohtimisen arvoinen, mitä edustaja Tolppanen esitti.

Puhemies Maria Lohela: Puhujalistaan.

19.25 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kansainvälisen tilanteen vaikeus ja jännitteisyys saa aika ajoin tuntumaan itsensä aika pieneksi ja voimattomaksi. Jotakin on kuitenkin tehtävä niiden miljoonien syyrialaisien ja muiden sota- ja konfliktialueella sinnittelevien auttamiseksi tai sen ehkäisemiseksi, ettei Isil ota haltuunsa vielä lisäalueita.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

Tämä koulutustuki Irakin Kurdistanin turvallisuusjoukoille on yksi konkreettinen tapa, jolla voimme edes pienesti olla rintamassa tekemässä työtä Isilin kukistamiseksi, ja mikä paremmin sopiikaan Suomelle kuin osallistuminen kouluttamiseen ja neuvonantoon Irakissa. Meillä on kokemusta koulutustuesta ja neuvonannosta myös monissa muissa kriisinhallintaoperaatioissa. Operaatio on tarjonnut myös mahdollisuuden kehittää yhteistyötä muiden alueella toimivien Pohjoismaiden, kuten Norjan, Tanskan ja Ruotsin, kanssa. Kannatan koulutusyhteistyön jatkamista, ja kiitos hallitukselle hyvästä valmistelusta.

19.26 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on tehnyt mietinnön, mutta kun tämä oli puolustusvaliokunnassa lausunnolla, niin muutama sana siitä näkökulmasta:

Meillä on kokemusta tästä koulutusyhteistyöstä Irakista, sillä tämä on nyt jo kolmas kerta, jolloinka olemme jatkamassa, nyt 1.9., noin sadan henkilön läsnäoloa ja koulutusosuutta siellä. Se on suuri satsaus Suomelta, arvio tämän vuoden kustannuksista on noin 31 miljoonaa euroa. On tärkeitä kuitenkin, että näissä koulutusoperaatioissa ollaan mukana, erityisesti silloin kun on kyse YK:n mandaatilla tehtävästä työstä. Hienoa on myös nähdä, että tässä Isilin vastaisessa taistelussa on 68 maata, Islantia lukuun ottamatta kaikki Pohjoismaat. Osittainhan tämä liittyy myöskin tähän Ranskan avunpyyntöön, joka esitettiin Suomelle silloin Ranskassa tapahtuneen terroriteon jälkeen.

Huomioitavaa on se, että sotilaallinen apu ja koulutusapu eivät riitä vaan samanaikaisesti pitäisi pystyä kehittämään yhteiskuntaa, rakentamaan normaalia elämää siellä alueella, ja se vaatisi rahoitusta. Se vaatisi kehitysyhteistyörahoitusta ja se vaatisi humanitääristä apua. No, on valitettavaa, että tämän hallituksen aikana on leikattu kaikista näistä, joiden tuella semmoinen normaali yhteiskunnan rakentaminen, jota sitten voisi jatkaa, pystyisi paremmin toteutumaan nyt, kun näyttää siltä, että Isil saadaan ajettua alueelta pois. Turvallisuuskoulutus on siis koulutusta, jota ei anneta näille puolisotilaallisille joukoille, vaan koulutetaan aidosti niitä yhteiskunnassa vakiintuneita joukkoja, joilla sitten on tulevaisuudessa mahdollisuus turvata laillisen vallan kontrolli, alueellinen turvallisuus ja mahdollisuus palauttaa vakaus sinne alueelle — siinä samalla tietenkin, kun ajetaan Isiliä yhä edelleen sieltä pois.

Vaatii tiukkaa arviointia aina näitten osallistumispäätösten osalta, mitä se on sitten Suomen näkökulmasta. Täällä on jo kerrottu näitä esimerkkejä, että meillä on intressejä kaluston testauksen osalta ja omien harjoittelumahdollisuuksien osalta tämmöisissä toisentyypisissä olosuhteissa ynnä muuta. Mutta sitten on arvioitava myöskin toisaalta ne haitat. Meillä tämä terrorismikysymys, johonka tässä on myöskin viitattu tänään, on tietysti yksi, ja kyllä Suomen pitää olla koko ajan myöskin varuillaan. Silloin kun Suomi osallistuu näiden terrorististen järjestöjen kitkemiseen, se uhka voi sitten toisaalta siirtyä tänne Suomeen. Samoin näille henkilöille, jotka osallistuvat tähän koulutusoperaatioon, niin kuin tässäkin tapauksessa, riskit turvallisuuden osalta ovat aikamoisia. Meillä on kokemuksia ja tietoa, kuinka suomalaiset ovat joutuneet onnettomuuksiin, ovat ne sitten olleet ihan liikenneonnettomuuksia tai johtuneet tienvarsipommeista tai ihan tulituksen kohteeksi joutumisesta tai — ehkä nyt suomalaisia ei vielä ole kemiallisten aseitten kohteeksi joutunut. Nämä ovat niitä riskejä, ja sen takia on ollut puolustusvaliokunnassa hienoa huomata, että kaikki haluavat turvata vakuutusten kautta sitten näitten sinne lähtevien sotilaiden turvan, jos jotakin näissä tapauksissa sattuu. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

19.30 **Ilkka Kanerva kok:** Arvoisa puhemies! Meillä taitaa olla juuri koulutuksen alalla näissä operaatioissa poikkeuksellisen vahva ja monipuolinen, laaja kansainvälinen näyttö. Muistamme Afganistanin, muistamme, miten ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Timo Soinin johdolla käsiteltiin Malia aikanaan tässä samassa hengessä, ja taidettiin olla myös Somaliassa koulutustehtävissä — en ole aivan varma, näin jotenkin olen muistavinani — ja taas kerran täällä ollaan, mitä motivoi tietysti aika yleisinhimillinen peruspyrkimys saada Irak jaloilleen ja saada mahdollisimman nopeasti happi loppumaan niiltä toimijoilta maailmassa, joilla ei ole inhimillisyyden häivääkään. Sen vuoksi tämä on tietysti äärettömän mielenkiintoinen ja tärkeä asia, se, että Suomi omalta osaltaan kantaa tätä kansainvälistä vastuuta ja haluaa antaa panoksensa myönteisen kehityksen turvaamiseksi.

Nämä vaativat pitkäjänteisyyttä, ja tässä mielessä en voi olla mainitsematta sitä, että ehkäpä Afganistanista on löydettävissä aika montakin kokemusta ja oppia, joista eräs saattaa olla se, että länsi vetäytyi loppujen lopuksi liian nopeasti Afganistanista. Vaikka tilanne näytti olevan epätoivoinen, eri maiden sisäpoliittisista syistä kuitenkin tultiin johtopäätöksen, että piti ikään kuin sanansa pitämiseksi lunastaa lupauksensa ja vetäytyä Afganistanista tavalla, joka ei kerro välttämättä pelkästä menestystarinasta, vaan ehkä pitkäaikaisempi läsnäolo olisi saanut vankemman yhteiskuntakehityksen aikaiseksi tuolloin.

No, nähtäväksi jää, mikä on tarina Irakin kohdalta, koska mikään tarina ei ole täysin kopiaitavissa eikä kokemus kerrattavissa, mutta jotakin pitkäjänteisyyttä nämä operaatiot aina tulevat vaatimaan, ja sen vuoksi on täysin ymmärrettävää, että tämä operaatio, jota hallitus nyt esittää, johon ulkoasiainvaliokunta on antanut erinomaisen mietinnön ja jota puolustusvaliokunta tukee omalla, laaja-alaisella lausunnollaan, todellakin pannaan toimeen. Tätä on syytä eri muodoissaan tukea siten, että tässä myös käytetään mahdollisimman laajaa keinovalikoimaa Irakin hyväksi.

Mutta en oikeastaan tullut näitä melkein pä itsestäänselvyyksiä tänne kertaamaan vaan hiukan epävarmoin tunnoin itsekin sanon hyvin avoimesti, että olen keskeneräinen sanoamaan varmaa mielipidettäni asiasta, jonka minä haluan kuitenkin problematisoida tässä ja nyt. Luin joitakin aikoja sitten, vuosi, kaksi takaperin, Kofi Annanin, YK:n pääsihteerin, mietelmiä tämäntyyppisistä operaatioista, joka pysäytti ainakin minut. Hänellä nyt jos jollakin on käsitystä siitä, mitä nämä sekä YK:n että muidenkin valtuuttamat kansainväliset vaativat operaatiot merkitsevät. Kofi Annan oli sitä mieltä, että näiden mandaattien ja niihin sitoutumisen tulisi olla mahdollisimman vankkoja ja kovia, sillä totta kai vastapuoli osaa myöskin nähdä, että jos vetäydytään nopeasti ja jos paine vastapuolelta asetetaan todelliseksi ja vaikeaksi ja vaaralliseksi, niin YK:n joukot eivät saisi juosta pakoon. Hän katsoo, että maailman yleisen inhimillisen kehityksen valossa pitäisi olla huomattavasti vahvemmat ankuroitumiset näihin tehtäviin eikä saisi yksinomaan lähteä siitä, että vaikeuksien kohdatessa pannaan kapsäkki kainaloon ja lähdetään luikkimaan käpälämäkeen.

Sen vuoksi itsekin tätä operaatiota, jonka vaarallisuustaso on korkeampi, olen tässä yhteydessä monasti päässäni vain mietiskellyt siten, että tätä keskustelua meillä ei Suomessa ole kertaakaan käyty, ei missään, ei ainakaan tämän talon seinien sisäpuolella, mutta että sitä sietäisi Kofi Annaninkin elämäkokemukset huomioon ottaen, maailmanrauhan peruskysymyksiin paneutuen, joskus pysähtyä miettimään.

19.36 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Kun Suomi osallistuu koulutustehtäviin, joissa koulutetaan taistelijoita Isiliä vastaan, niin se vääjäämättä tuo sen ajatuksen mieleen, että kuinka paljon uhkataso Suomessa tämän seurauksena nousee. Joitakin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

vuosia sitten suojelupoliisin seurannassa oli noin 20—30 henkilöä, joiden katsottiin olevan merkittävä uhka. Vuonna 2015 olin tilaisuudessa, jossa kerrottiin, että nyt meillä on noin 70 henkilöä 24/7-seurannassa. Alkuvuonna 2016 heitä oli jo 200, ja nyt tänä päivänä on 350 ihmistä 24/7-seurannassa.

Kysyisin sellaisen kysymyksen, että kun tiedetään, että näitä ihmisiä tänne nyt tulee, ja hahmotetaan, missä he ovat ja heitä pystytään seuraamaan, niin mikä on se ajatus siinä, miksi heidät päästetään tänne, kun tiedetään, että he ovat tiettyssä tarkoituksessa täältä poistuneet. Miksi heidät päästetään tänne? Mikä on tämä ajatus tässä? Moni kansalainen on lähettänyt tästä postia ja kysellyt, mikä on Suomen rooli. Nyt kun me haluamme vahvistaa tätä kansainvälistä työtä — ja ymmärrämme ilman muuta sen, että Suomi haluaa olla mukana tällaisessa toiminnassa — niin kuinka suuri on tämä riski? Täällä on nyt monta pitkäaikaista kansanedustajaa paikalla, jotka ovat näissä tehtävissä olleet mukana, ja olisi mielenkiintoista tässä keskustelussa kuulla hieman ajatuksia tästä, ministeriltä myös.

19.38 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! On tärkeää, että Suomi kantaa vastuunsa tässä Irakin operaatiossa edelleenkin ja on jatkanut sitä syksystä lähtien ja myös tätä kautta hoitaa oman osuutensa Ranskan tukemisessa Pariisissa tapahtuneiden terroristi-iskujen jälkeen niin, että Ranska pystyy vapauttamaan omia joukkoja niihin tehtäviin, mitä kyseinen maa haluaa. Mikä on erityisen tärkeää, on se, että Suomi panostaa nimenomaan tällä koulutusosaamisella ja nimenomaan sillä, että paikalliset tahot siellä pystyvät parantamaan omia sotilaskoulutusvalmiuksiaan, ja tämä vastuu ja koulutusosaaminen siirtyy yhä enemmän ja enemmän paikalliselle tasolle.

Suomelle on tärkeää tietysti myös huolehtia omista joukoista, se, että omasuoja on kunnossa ja myös varustetaso. Tässä puolustusvaliokunnan lausunnossa myöskin linjasimme siihen erityisenä nostona sen, että jos todetaan esimerkiksi ajoneuvokalustosta, että se ei tarjoa riittävää suojaa, Puolustusvoimat välittömästi reagoi siihen niin, että suojataso on sitten riittävän korkea ja nämä materiaalit ja esimerkiksi ajoneuvokalustot sinne päivitetään sellaiselle tasolle, että se pystyy tarjoamaan suomalaiselle sotilaille riittävän suojan, että kun kuitenkin sinne vapaaehtoisesti lähdetään, niin pystytään se kaikki turvaamaan, mitä Suomesta pystytään antamaan ja pitää antaa.

Olisin ministeriltä vielä kysynyt tästä, kun kuitenkin Suomi osallistuu aktiivisesti terrorismin vastaiseen työhön, ja on aiheellista kysyä myöskin kansalaisten puolesta, kun on näitä terrorismiuhkia ja tämä uhkataso on noussut: Miten nyt todellakin on varauduttu tähän? Voidaan ajatella, että esimerkiksi valtiollisiin kohteisiin ei ole tullut riskiä tällaisista iskuista niin, [Puhemies koputtaa] että ne voitaisiin toteuttaa. Miten on varauduttu?

19.40 Peter Östman kd: Arvoisa rouva puhemies! On hyvä asia, että Suomi jatkaa turvallisuuden edistämistä Irakissa osallistumalla tähän koulutusyhteistyöhön.

Samanaikaisesti Suomen asevientä Lähi-itään on moninkertaistunut viime vuosina. Monissa maissa käydään sotaa tai varustaudutaan sitä varten, joten — niin kuin kaikki tiedämme — markkinoitahan siellä riittää. Ulkoministeriön asevalvonnan yksiköstä on kerrottu, että vientiä Lähi-idän maihin harkitaan aina tapauskohtaisesti, koska kyseessä on, niin kuin tiedämme, konfliktierkäs alue. Nämä Suomen kauppakumppanit eivät kuitenkaan käytä aseita vain puolustukseen. Sen jälkeen kun aseet on toimitettu, ne ovat aina loppukäyttäjän hallinnassa ja Suomi voi korkeintaan valvoa, että niitä käytetään sovitunlaisesti. Mutta siinä vaiheessa, kun aseet on toimitettu, kontrollia ei ole enää olemassa. Kysyn ulkoministeri

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

Soinilta: miten kontrolloitte vientipäätöksiä tehtäessä, mikä on kohdemaan sotatilanne, ja miten kontrolloitte, etteivät aseet päätyisi väriin käsiin?

19.42 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Laukkanen nosti esille tässä nämä suojelupoliisin seurannassa kohdehenkilöinä olevat noin 350 henkilöä. Heissä tietysti on todennäköisesti mukana myös muita henkilöitä merkittävältä osin kuin heitä, jotka ovat taisteluihin osallistuneet. Näitä vierastaistelijoita, palanneita terroristeja, on se noin 20, ja on mahdollista tietysti, että tässä 350:ssä on myös muulla tavalla uhkaaviksi todettuja henkilöitä, niin kuin nämä erilaiset elokuva-, teatteri-, yliopistoterroritekoselvittelyt ovat esille tuoneet.

Yksi tärkeä keino on tietysti se, mikä tässä on tullut esille, että meidän pitäisi pystyä tietysti estämään kyseisten henkilöiden palaaminen Suomeen, jos he poistuvat täältä. Mutta tietysti toinen on se, että meidän pitäisi saada tietoa entistä nopeammin omien viranomaisten toimesta. Nyt me olemme liian paljon muiden maiden varassa esimerkiksi tiedustelun osalta. Oikeastaan nyt kysyisin, kun täällä paikalla on edustaja Salolainen, joka on tässä tiedustelulainsäädäntöä valmistelevassa ryhmässä mukana, minkälaisella aikataululla tämä on tarkoitus saada nyt sitten arkeen. Tuntuu, että kello tikittää, ja en nyt viitsi sanoa, mikä siellä mahdollisesti päässä näkyy, mutta mielelläni kuulisin — ja luulen, että tämä laajemminkin kiinnostaa suomalaisia, että tämä yksi tärkeä osa tässä terrori-iskujen torjunnassa saataisiin kuntoon — millä aikataululla tämä on etenemässä.

Puhemies Maria Lohela: Vastauspuheenvuoro, edustaja Salolainen, ja sitten ministeri.

19.44 Pertti Salolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on tällainen parlamentaarinen elin valmistelemassa tätä tiedustelulainsäädäntöä, siis siinä tuloksena tulee olemaan sotilastiedustelulaki ja siviilitiedustelulaki. Meillä oli tänään viimeisin kokous juuri tästä asiasta, ja siellä käsiteltiin muun muassa tätä aikataulukysymystä. Näyttää siltä, että tämän vuoden loppuun mennessä — kun nyt on siis lausunnot pyydetty ja niitä on saatu aivan näinä päivinä — tarkoituksena on saada lakiesitykset tänne eduskuntaan ja sitten se varsinainen käsittely olisi ensi vuoden aikana. Semmoisena erittäin tärkeänä päämääränä olisi saada nämä lait läpi ensi vuoden aikana sitten täällä eduskunnassa sen takia, että jokainen päivä on tässä tärkeä. Kuka vastaa siitä, jos me turhaan viivyttellemme? Minä ymmärrän, että tätä pitää valmistella huolellisesti. Kuka vastaa siitä, jos me turhaan viivyttellemme tätä asiaa ja tapahtuu joku terroristiteko, joka olisi voitu estää näillä laeilla?

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Soini, enintään 3 minuuttia.

19.45 Ulkoasiainministeri Timo Soini: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän eduskuntaa ja salia hyvästä keskustelusta. Tämä on tärkeää, että tässä vallitsee kansallinen yksimielisyys ja konsensus.

Muutama kommentti edustajien puheenvuoroihin:

Terrorismin torjunta on hyvin monipuolista: On verkostoja, värväystä, radikalisoitumisen estävää, rahoitukseen puuttumista. Sitten on tämä jatkuva seuranta. Nykyisillä resursseilla eikä oikeastaan ihan millään resursseilla ole mahdollista seurata jatkuvasti 350:tä ihmistä, se on täysin mahdotonta, mutta riskiprofilointia tietenkin tarvitaan, ja meillä nämä ihmiset on tiedossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 74/2017 vp

Sitten on uhkataso, jota nyt suojelupoliisi päätti nostaa — sen päätöksen tekee siis suojelupoliisi — ja kyllä siihen syynsä on olemassa. Meillä uhkataso on kasvanut. Mutta täytyy myöskin muistaa sitten, kun näihin uhkiin ja muihin reagoidaan — muun muassa tiedustelulainsäädäntö ja muut — että se on hyvin tarkka rajanveto kansalaisoikeuksien, kansalaisvapauksien, ihmisoikeuksien ja sitten yhteiskunnan turvallisuuden välillä, ja tähän täytyy löytää tasapaino, koska me emme halua tietenkään sitä, että meidän elämäntapamme ja demokratiamme joutuvat alistumaan tällaisen terrorin edessä.

Sitten, me emme ole irrallinen saareke. Lontoon ja Manchesterin terrori-iskuissa kuoli yli 10 EU-maan kansalaista. Eli isku, tapahtuu se missä tahansa Euroopassa, kohdistuu kaikkiin eurooppalaisiin, myös meihin. Ja tämän takia on tärkeää... Suomalaiset eivät ole turvassa Brysselissä tai Lontoossa tai Manchesterissa, vaikka me osallistummekin tähän. Sen takia meidän inhimillinen vastuumme on siinä mukana.

Sitten ihan lopuksi kommentti tähän edustaja Östmanin asevientikysymykseen: Se on juuri näin kuin edustaja sanoi, että katsotaan tarkasti tapauskohtaisesti. Tämä on muuten kyllä melko vaikeata. Eli yksiselitteisesti tietysti, kun on sotaa ja muuta tällaista, niin sinne ei viedä. Mutta otetaanpa nyt vaikka esimerkiksi Jemen: osa niistä joukoista, jotka siellä avustavat, on ikään kuin Jemenin laillisen hallituksen joukoissa, samalla tavalla kuin al-Assad on Syyrian laillinen hallitsija, valtaapitävä, ja Venäjä ikään kuin auttaa sitten heitä. Tämä on erittäin monimutkaista ja moraaliltaan venyvää. Sitten tässä pahassa maailmassa on yksi asia se, pystymmekö me kontrolloimaan tätä paremmin oman puolustusteollisuutemme kautta vai myyvätkö sitten italialaiset tai jotkut meidän puolustustarviketeollisuuttamme niille, ketkä sitten ostavat. Mutta tämä edustaja Östmanin huomio on tärkeä, ja tähän meidän pitää jatkuvasti kiinnittää huomiota, tapauskohtaisesti.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi valtioneuvoston selonteon VNS 5/2017 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.